Ochrona przyrody

Ochrona przyrody

Wysokie walory przyrodnicze gminy potwierdzają występujące w jej granicach obszary prawnie chronione. Należą do nich:

Załęczański Park Krajobrazowy

Powstał w **1978 r**. i obejmuje pagórkowate tereny północno-wschodniej części **Wyżyny Wieluńskiej** z malowniczą doliną Warty i jej zakolem, zwanym **Wielkim Łukiem Warty**.

W krajobrazie dominują **wzgórza morenowe, równiny piaszczyste i sandry**. Występują tu także liczne utwory krasowe takie jak: **jaskinie, źródła, skałki, studnie i leje**. Obszar parku pokryty jest mozaiką różnorodnych zbiorowisk leśnych i muraw kserotermicznych, w których można spotkać wiele roślin i zwierząt chronionych.

Rezerwat geologiczny Szachownica

Rezerwat geologiczny Szachownica, położony jest w granicach otuliny Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Utworzony został **11 października 1978 roku** na powierzchni **12,70 ha**.

Rezerwat zajmuje wychodnię wapienną oksfordu górnego (jura górna), chroni on wapienne wzgórze **Krzemienną Górę**, porośniętą kwaśną buczyną niżową. Profil geologiczny, wielki **system korytarzy jaskini Szachownica**, o długości ponad

1000 metrów oraz drugie w Polsce pod względem liczebności **zimowe miejsce hibernacji** dziesięciu gatunków nietoperzy sprawiają, że jest ona wielką geologiczną osobliwością.

Jaskinia powstała ok. 10,5 tys. lat temu w wyniku rozmycia wapiennego wzgórza znajdującego się na kierunku odpływu topniejącego lądolodu zlodowacenia środkowopolskiego - czyli odmiennie niż wszystkie jaskinie Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Odsłonięcie jaskini nastąpiło podczas eksploatacji wapienia w kamieniołomie na Kamiennej (Krzemiennej) Górze dla potrzeb miejscowej ludności. Eksploatacja góry, która trwała do roku 1962. W 1972 r. nadano jaskini nazwę Szachownica. Genealogia nazwy pochodzi od specyficznego układu korytarzy jaskini - korytarze jaskini o soczewkowatym przekroju poprzecznym i prostolinijnym przebiegu, rozgałęziają się i przecinają pod kątem prostym, tworząc charakterystyczną siatkę pól, przypominającą szachownicę.

W ścianach jaskini odsłaniają się liczne skamieniałe zwierzęta budujące jurajskie skały: amonity, belemnity, gąbki, a także struktury stromatolitowe i inne. Jedyną występującą w systemie Szachownicy formą naciekową są niewielkie grzybki.

Obecnie znajduje się tu pięć oddzielnych jaskiń, które dla łatwiejszego rozróżnienia oznaczono kolejnymi numerami od I do V. Największą z nich jest Szachownica I, o długości korytarzy 600 metrów. Szachownica II, położona w zachodniej ścianie kamieniołomu, liczy 200 metrów długości. Pozostałe (III - V) to małe fragmenty systemu w południowej części kamieniołomu.

Do jaskiń prowadzi 12 otworów usytuowanych w ścianach kamieniołomu oraz pionowa studnia z wierzchowiny. Stanowi ona fragment większego kompleksu jaskiniowego, który został zniszczony podczas eksploatacji wapienia. Można przypuszczać, że pierwotnie długość studni przekraczała 2 kilometry.

Naturalne korytarze systemu Szachownicy mają przebieg poziomy i przecinają się pod kątem zbliżonym do prostego. W jaskini Szachownica I, na skutek podziemnej eksploatacji swój pierwotny charakter zatraciło ok. 40% korytarzy. W ich miejscu powstały duże sale jaskiniowe o nazwach: Wejściowa, Złomowisko, z Piargami, Przejściowa, Puchacz, Amonitowa i Wielka Sala. Dno sal i korytarzy pokryte jest dużymi blokami i gruzem wapiennym. W częściach naturalnych miejscami występuje namulisko piaszczyste.

Roślinność rezerwatu tworzą zbiorowiska leśne, powstałe w wyniku sztucznych nasadzeń sosnowych, na wapiennym wzgórzu pokrytym wapieniolubnymi murawami kserotermicznymi. Monokultura sosnowa, zbliżona swym charakterem do subkontynentalnego boru świeżego, posiada w swoim runie obok gatunków borowych, takich jak: pomocnik baldaszkowy, gruszyczka mniejsza i jednostronna oraz borówki - brusznica i czarna, dużą grupę światło i ciepłolubnych. W ten sposób powstały tu fragmenty tzw. zbiorowisk okrajkowych bogatych w gatunki zielne, zwykle o barwnych kwiatach, np. groszek leśny, traganek szerokolistny, cieciorka pstra, koniczyna pogięta, klinopodium pospolite, pajęcznica gałęzista i inne. W północnej części rezerwatu, ok. 80 -letnie drzewostany sosnowo - dębowe tworzą zbiorowisko zbliżone do kontynentalnego boru mieszanego. Gatunki ciepłolubne, m.in. sierpik barwierski, gruszyczka jednostronna tworzą miejscami fragmenty zbiorowiska zbliżonego do subborealnych borów mieszanych. Tylko na małych powierzchniach rezerwatu, występują ubogie florystycznie płaty należące do zespołu kwaśnej buczyny niżowej, które być może reprezentują resztki naturalnych zespołów leśnych na tym terenie.

Flora rezerwatu oceniana jest na ponad 140 gatunków roślin naczyniowych, z czego 6 gatunków podlega ochronie ścisłej, są to: orlik pospolity, pomocnik baldaszkowy, lilia złotogłów oraz storczyki: listera jajowata, kruszczyk szerokolistny i buławnik wielkokwiatowy. Ponadto, występuje tu 5 gatunków objętych ochroną częściową: przylaszczka pospolita, kruszyna pospolita, goździk kropkowany, miodownik melisowaty i konwalia majowa. Wśród roślin zielnych znaczny jest udział gatunków ciepłolubnych, takich jak: bukwica zwyczajna, groszek czerniejący i leśny oraz okrzyn szerokolistny. Drzewostan rezerwatu, tworzy głównie sosna zwyczajna w wieku od 25 do 70 lat (ok. 70%); towarzyszy jej brzoza brodawkowata, dąb bezszypułkowy, buk, topola osika i świerk pospolity. Sporadycznie występuje jodła pospolita, lipa drobnolistna, jawor, grab, jesion wyniosły i wierzba iwa. Dość częstą domieszkę w drzewostanie i w podszycie lasu stanowią - północnoamerykański dąb czerwony i czeremcha amerykańska.

Na terenie rezerwatu obok pospolitej, typowej fauny leśnej, **najważniejszą grupę stanowią nietoperze, zimujące w korytarzach jaskini**. Obserwacje prowadzone regularnie od 1980r. pozwoliły określić liczebność hibernujących nietoperzy na przełomie stycznia i lutego na 800-1200 osobników (maksimum - 1477 odnotowano na początku kwietnia 1987 roku). Obecnie wskazuje się, że w zimie hibernuje tutaj ponad 2000 tych pożytecznych zwierząt. Należą one do 10 gatunków tych ssaków,

przy czy 4 z nich to gatunki chronione prawem Unii europejskiej: mopek, nocek Bechsteina, nocek łydkowłosy i nocek duży. Jaskinie na skutek eksploatacji wapienia utraciły w znacznej części nie tylko swój naturalny charakter, ale przede wszystkim statyczny, stosunkowo ciepły mikroklimat na korzyść mikroklimatu zimnego o temperaturze spadającej poniżej 0°C. Dlatego dominują tu gatunki zimnolubne, takie jak: mopek, gacek brunatny, nocek wąsatek, nocek Brandta, nocek Natterera - najliczniej tu reprezentowany (maks. 400 osobników), nocek duży i nocek rudy. Wzniesienie ze względu na swoje walory zostało objęte ochroną prawną w postaci rezerwatu przyrody i specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000.

W ramach projektu realizowanego przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Katowicach pn. **Wykonanie zabiegów ochrony przyrody na terenie Specjalnego Obszaru siedlisk Natura 2000 Szachownica**, finansowanego ze środków Komisji europejskiej (LIFE+) oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w latach 2015-2016 w jaskini wykonano działania zabezpieczające. Polegały one polegające m.in. na montażu konstrukcji podporowych oraz wzmocnieniu stropu jaskini i struktury skalnej w otworze wejściowym do jaskini Szachownica II z uwagi na występujące obrywy skał oraz wyraźne ugięcia ławicy stropowej w sztucznie powstałych korytarzach.

Zachowanie jaskini w odpowiednim stanie **miało kluczowe znaczenie dla przetrwania** rzadkich gatunków **bytujących tu nietoperzy**. Działania były ukierunkowane na zachowanie siedliska tych zwierząt. Podkreślić należy, że ich celem nie było umożliwienie zwiedzania jaskini przez turystów. Dbając o walor edukacyjny rezerwatu, na głazach w obrębie jaskini zamontowano liczne tablice edukacyjne wraz obszerną informacją przyrodniczą zarówno o obiekcie, jak i zamieszkujących go ssakach.

Odwiedzając to miejsce, miejmy na uwadze, że tutaj przyroda ma pierwszeństwo, a my jesteśmy tylko gośćmi. Pamiętajmy, że mimo zabezpieczenia stropów przed całkowitym zawaleniem się obiektu, nadal istnieje ogromne ryzyko oderwania się głazów. Ponadto regularnie odspajają się pojedyncze mniejsze fragmenty łupków, które stwarzają ogromne niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia zwiedzających. Więcej o projekcie na stronie: http://www.lifeszachownica.pl/.

Rezerwat leśny Stawiska

Rezerwat leśny **Stawiska** utworzony został **5 maja 1959 roku** i zajmuje powierzchnię **6,35 ha**. Położony jest we wsi Parzymiechy, przy drodze do Działoszyna, na wysokości ok. 225,5 m n.p.m. Przed II wojną światową obszar ten był prawdopodobnie częścią ozdobnego ogrodu dworskiego, o czym mogą świadczyć nasadzenia krzewów parkowych. Ochronie podlegają tu pomnikowe dęby szypułkowe w izolowanym fragmencie podmokłego lasu mieszanego otoczonym użytkami rolnymi.

Rezerwat położony jest na terenie równinnym lekko zagłębionym, wypełnionym utworami holoceńskimi – piaskami z domieszką części organicznych. Od strony północno-zachodniej przylegają do nich gliny zwałowe o miąższości od 5 do 15 m. Cały obszar jest podmokły ze względu na gęstą siecią strug i rowów, które otaczają oraz przecinają teren rezerwatu.

W środkowej części rezerwatu, wzdłuż niewielkiej strugi leśnej występuje bliżej nieokreślona postać łęgu przystrumykowego z udziałem 50 letniej olszy czarnej, górskiej olszy szarej oraz wierzby kruchej. W miejscach, gdzie rosną pomnikowe okazy dębów szypułkowych, w podszyciu dominują zarośla czeremchy zwyczajnej, jeżyn i maliny właściwej.

Florę rezerwatu reprezentuje 115 gatunków roślin naczyniowych i ok. 15 gatunków mszaków. Spotykane są tu częściowo chronione gatunki tj.: przytulia (marzanka) wonna, pierwiosnek lekarski i kruszyna pospolita. Występuje tu również duża grupa krzewów ozdobnych, co może świadczyć o parkowej przeszłości tego obiektu. Są to między innymi: śnieguliczka biała, bez czarny, pigwowiec japoński, irga ostrolistna, jaśminowiec wonny, klon Ginnala, kasztanowiec zwyczajny, robinia akacjowa, czeremcha amerykańska, porzeczka zwyczajna, tawulec pogięty i inne. Najcenniejsza jest tu jednak kolekcja pomnikowych okazów dębów szypułkowych w wieku ok. 250-300 lat. Według ostatniej inwentaryzacji z 1997r., składa się ona z 75 okazów, w tym siedem (o obwodach pni 370- 674 cm) rośnie na łące, tuż poza północno-wschodnią granicą rezerwatu. Stan zachowania tych okazałych dębów nie jest zadowalający, co przejawia się w: obłamanych konarach, uszkodzeniach mechanicznych, wypalonych dziuplach, obecności szkodników. W drzewostanie rezerwatu na uwagę zasługują również drzewiaste okazy olszy szarej o obwodach pni ok. 100 cm. Towarzyszą im dorodne okazy brzóz i topoli osiki o obwodzie pni ponad 2 metry. Ponadto w drzewostanie rezerwatu występują pojedynczo około stuletnie

świerki i olsze czarne, a w domieszce: jodła pospolita, sosna zwyczajna, buk zwyczajny, lipa drobnolistna, wierzba krucha. W podszyciu natomiast dominują zarośla czeremchy amerykańskiej i zwyczajnej, osiągające obwody pni ok. 1 m. Stwierdzono tu również występowanie rzadkiego krzewu - jeżyny leszczynolistnej. Fauna - niewielki obszar rezerwatu położony wśród pól, w oderwaniu od większych kompleksów leśnych nie sprzyja istnieniu stałych ostoi większych ssaków, np. dzika lub sarny, które pojawiają się tu sporadycznie. Występują tu jednak mniejsze zwierzęta tj.: chrząszcze biegaczowate, rzadkie płazy (traszki, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, ropucha szara i zielona; jaszczurka zwinka i żyworodna), gady (padalec zwyczajny i żmija zygzakowata) kilka rzadkich gatunków ptaków: myszołów zwyczajny, jastrząb gołębiarz, krogulec, gołąb grzywacz, sinak. Dzięki dużej ilości dziupli i wypróchniałych pni starych dębów czy wierzb schronienie znajdują tu nietoperze.

Rezerwat ścisły Bukowa Góra

Rezerwat ścisły Bukowa Góra położony jest niedaleko Kleśnisk, na wysokości ok. 230 m n.p.m. Utworzony został **5 maja 1959 r**. i zajmuje powierzchnię **0,69 ha**. **Ochronie podlega** tu niewielka pozostałości naturalnego **lasu bukowego w wieku około 200 lat.** W 1985r. powstał projekt powiększenia jego powierzchni i przyłączenia 80 - letniego drzewostanu, w którym występował buk, dęby, jodła i modrzew polski. Stanowiłoby to cenną naturalną otulinę dla jedynego w regionie rezerwatu ścisłego. Niestety, nie wyrażono zgody na poszerzenie obszaru chronionego, natomiast rozpoczęto przerzedzenia drzewostanów wokół rezerwatu, co spowodowało niszczenie drzew przez silne wiatry.

Teren rezerwatu jest **urozmaicony** przez niewielkie pagórki, dolinki i zagłębienia, z których największe znajduje się w południowo-wschodniej części rezerwatu. W rezerwacie znajduje się główna nisza źródliskowa, zasilająca płynący tu, bezimienny potok leśny, w którym widoczne są **pulsujące źródełka**.

W rezerwacie **dominuje uboga i silnie zniekształcona postać kwaśnej buczyny niżowej** z udziałem m.in. kosmatki bladej. Jedynie na dnie zagłębień i wzdłuż cieków spotkać można rośliny związane z siedliskami wilgotnymi np.

niezapominajkę błotną, skrzyp leśny, nerecznicę krótkoostną i samczą oraz wietlicę samiczą.

Florę rezerwatu tworzy ponad **73 gatunki roślin naczyniowych**. Wśród nich **4 objęte są ochroną częściową**, tj.: kruszyna pospolita, przylaszczka pospolita, przytulia (marzanka) wonna i konwalia majowa. **Największą wartość przyrodniczą** rezerwatu stanowią pomnikowe przestoje buka pospolitego w **liczbie 21 okazów o obwodach pni ponad 3 m** (od 221 do 343 cm) w tym trzy wiatrołomy. Ponadto rośnie tu około 15 mniejszych okazów (obw. 82 – 163 cm). Sporadycznie występują tu: jodła pospolita, świerk pospolity i sosna zwyczajna w wieku ponad 120 lat oraz ok. 80–letnie oraz okazy olszy czarnej i brzozy brodawkowatej.

Miniaturowa powierzchnia tego ścisłego rezerwatu przyrody nie sprzyja istnieniu w nim stałych ostoi większych zwierząt, które tylko przypadkowo lub do wodopoju przenikają na ten teren z sąsiednich, głównie borowych kompleksów leśnych.

- Udostępnij: Facebook
- Drukuj
- PDF